

ВИМОГИ ІНСТРУКЦІЇ З БОНІТУВАННЯ КІЗ МОЛОЧНИХ ПОРІД ЩОДО РІВНЯ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ КОЗЕМАТОК

А. М. Маслюк

ascitsr_zavlabvivtsi@ukr.net

Інститут тваринництва степових районів імені М. Ф.Іванова
«Асканія Нова» - Національний науковий селекційно-генетичний
центр з вівчарства
вул. Червоноармійська, 1, смт Асканія-Нова, Чаплинський р-н,
Херсонська обл., 75230, Україна

Наведено дані мінімальних вимог Інструкції з бонітування кіз молочних порід до молочної продуктивності козематок, розробленої на основі результатів визначення сучасного стану та тенденцій розвитку галузі молочного козівництва, рівня продуктивності кіз в Україні та Світі.

Стандартом молочної продуктивності обраних порід є вимоги I класу шкали для оцінки козематок за окремими лактаціями, а для помісних тварин – вимоги II (Іп) класу. Рівень надою козематок відповідного класу розроблено для першої, другої, третьої, четвертої і старше лактацій. Так, найвищі вимоги до його рівня встановлені для зааненської породи (стандарт 800 кг в четверту лактацію), а вмісту жиру і білка – для англо-нубійської (стандарт 5,0 %). Закономірно в Інструкції передбачено зростання продуктивності з віком. Згідно вимог зростання рівня надою з кожною наступною лактацією складатиме 5-10 %. На основі вимог до надою та вмісту жиру і білка в молоці визначили відповідні стандарти. За кількістю молочного жиру за лактацію переважає англо-нубійська порода, що пов'язане з високим вмістом жиру в її молоці та впливає на її популярність серед козівників. За вмістом молочного білка найвищі вимоги ставляться до зааненської породи.

Розроблені вимоги Інструкції з бонітування кіз молочних порід щодо молочної продуктивності чотирьох основних порід на основі багатьох врахованих факторів дозволять ефективно проводити селекцію на підвищення продуктивності, удосконалювати та покращувати породи кіз в Україні та об'єктивно проводити оцінку тварин.

Ключові слова: кози, молоко, продуктивність, надій, жир, білок.

THE REQUIREMENTS of the INSTRUCTION of APPRAISAL GOATS of DAIRY BREEDS for the LEVEL of MILK PRODUCTIVITY MILCH SHE-GOATS

A. M. Masliuk

ascitsr_zavlabvivtsi@ukr.net

Ascania Nova Institute of Animal Breeding in the Steppe Regions
named after M. F. Ivanov - National Scientific Selection-Genetics
Center for Sheep Breeding
Chervonoarmiyska Street, 1, Ascania Nova, Chaplinka district, Kherson
region, 75230, Ukraine

In the article the data of the minimum requirements of the Instructions appraisal of goats dairy breeds by the level of milch she-goats productivity, these data are developed on the basis of determining the current state and trends of the dairy she-goat breeding, productivity the goats breeding in Ukraine and the world.

As a standard of milk production for selected species of she-goats are the Requirements of the First grading scale for assessment of milking she-goats by the individual lactations, and for crossbred animals - Requirements II (PI) class. The level of the milk yield dairy goats relevant class has been determined for first, second, third, fourth and older lactations. Thus, the highest requirements to the level of milk yield have been established for Saanen breed (standard is 800 kg in the fourth lactation) and fat content and protein for Anglo-Nubian (standard 5.0%). The instruction provides regularly productivity growth depends on age. According to the requirements of the instruction must be the increasing of milk yield on 5-10% with each subsequent lactation. Based on the requirements for the milk yield, fat and protein in milk are determined by appropriate standards. By number of milk fat during lactation dominated Anglo-Nubian breed so as this breed has a high content of fat in its milk that affects on its popularity among goat-breeders. The highest demands for content of milk protein are setted for the Saanen breed.

The requirements for appraisal of the level of milk productivity of four main species of dairy goats are developed in the Instruction, it was done by based on many accountable factors, and it allows effectively carry out selection for increasing of productivity, to improve and refine breeds of goat in Ukraine and objectively to evaluate the animals.

Keywords: goat, milk, productivity, milk yield, fat, protein.

ТРЕБОВАНИЯ ИНСТРУКЦИИ ПО БОНИТИРОВКЕ КОЗ МОЛОЧНЫХ ПОРОД ПО УРОВНЮ МОЛОЧНОЙ ПРОДУКТИВНОСТИ КОЗОМАТОК

А. М. Маслюк

ascitsr_zavlabvivtsi@ukr.net

Институт животноводства степных районов имени М. Ф. Иванова
«Аскания-Нова» - Национальный научный селекционно-генетический центр по овцеводству
ул. Красноармейская, 1, пгт Аскания-Нова, Чаплинский р-н
Херсонская обл., 75230, Украина

Приведены данные минимальных требований Инструкции по бонитировке коз молочных пород по молочной продуктивности козоматок, разработанной на основе результатов определения современного состояния и тенденций развития отрасли молочного козоводства, уровня производительности коз в Украине и Мире.

Стандартом молочной продуктивности избранных пород являются требования I класса шкалы для оценки козоматок по отдельным лактациям, а для помесных животных - требования II (Iп) класса. Уровень надоя козоматок соответствующего класса разработан для первой, второй, третьей, четвертой и старше лактаций. Так, самые высокие требования по надою установлены: для зааненской породы (стандарт 800 кг в четвертую лактацию), а по содержанию жира и белка для англо-нубийской (стандарт 5,0%). В инструкции закономерно предусмотрен рост производительности в зависимости от возраста. Согласно требованиям рост уровня надоя с каждой последующей лактацией должен составлять 5 - 10%. На основе требований к надою, содержания жира и белка в молоке определили соответствующие стандарты. Преимущество по количеству молочного жира за лактацию имеет англо-нубийская порода, так как в молоке этих коз высокое содержание жира, что и определяет ее популярность среди козоводов. По содержанию молочного белка высокие требования предъявляются к зааненской породе.

В Инструкции для четырех основных пород разработаны требования по бонитировке коз молочных пород по молочной продуктивности на основе многих учтенных факторов, что позволяет эффективно проводить селекцию на повышение производительности, совершенствовать и улучшать породы коз в Украине и объективно проводить оценку животных.

Ключевые слова: козы, молоко, производительность, надой, жир, белок.

Серед різноманітної продукції, що отримують від кіз, головним

продуктом було та залишається молоко.Цінним козине молоко роблять не лише його особливий хімічний склад, поживна цінність, а й різноманітний асортимент продуктів його переробки. Втім, ще багато інших специфічних властивостей козиного молока дають можливість до його широкого застосування.

В багатьох країнах Світу козівництво є промисловою галуззю тваринництва та приносить виробникам досить високий прибуток. При цьому, важливе місце в молочному козівництві займає селекційно-племінна робота з козами, вирощування та реалізація племінного молодняка, виставки племінних тварин, штучне осіменіння тварин, розвинене спеціалізоване виробництво кормів, передові технологічні рішення, наявність переробних підприємств, мережа реалізації продукції. Розвиток козівництва у країнах Європи супроводжується впровадженням сучасних технологій утримання тварин, удосконаленням технічної оснащеності ферм, запровадженням механізованого доїння кіз, створенням мережі підприємств для переробки козиного молока. Інтенсивно ведеться селекційно-племінна робота, завдяки якій збільшується продуктивність кіз.

Важливий чинник для успішного розвитку козівництва в Україні – звичка населення вживати в їжу козине молоко та продукти його переробки, що відображається на кількості кіз. Так, їх поголів'я на 1 січня 2015 року склало 585,3 тис. гол. Основна маса кіз в країні молочного напрямку продуктивності. Частка козематок складає близько 80 % в структурі загального козопоголів'я [3, 8].

Становлення козівництва, як повноцінної галузі сільськогосподарського виробництва, неможливе без розвитку племінної бази. Оцінка рівня продуктивності кіз та ведення обліку мають вирішальне значення для його розвитку, підвищення продуктивності та ефективності ведення. Саме тому розробка Інструкції з бонітування кіз молочних порід та параметрів розвитку молочної продуктивності козематок мають важливе значення у племінному козівництві.

Матеріал і методика досліджень. Дослідження продуктивності тварин проводилися в найбільших господарствах, що розводять кіз молочних порід. Два з них мають статус племінного репродуктора з розведення зааненської породи, це ТОВ "СК Добриня" та ФГ "Золота коза".

Проаналізовано показники власної продуктивності козематок різного віку та ретроспективні зоотехнічні і племінні записи в провідних стадах кіз.

Вибір порід для Інструкції з бонітування кіз молочних порід та розробку параметрів розвитку ознак для різних класів за надоем, вмістом жиру і білка в молоці, кількістю отриманого молочного жиру

та білка за лактацію (305 днів) проводили з урахуванням наявності кіз в сільськогосподарських підприємствах України, рівня їх молочної продуктивності та відповідних стандартів в країнах Європи [1, 2].

Структура та розділи Інструкції з бонітування кіз молочних порід формувалися на основі вже існуючих в Україні інструкцій з бонітування сільськогосподарських тварин [4, 5, 6, 7].

Результати досліджень. Козівництво України в даний час знаходиться в стадії становлення як повноцінної галузі сільськогосподарського виробництва.

Племінних господарств в Україні на сьогодні лише два, в яких утримується близько 300 козематок зааненської породи. Ще декілька господарств за кількістю кіз, їх продуктивністю та рівнем селекції можуть бути атестовані на відповідність статусу племрепродуктора.

У двох племінних господарствах (ТОВ "СК Добриня" та ФГ "Золота доза") утримується біля 700 голів зааненської породи різних статевих-вікових груп, що складає від загального поголів'я кіз менше 0,1 %. Більше 99,9 % чисельності в Україні складають "місцеві" кози, в тому числі близько 10 % – помісі різної кровності, в основному з зааненською та альпійською породами.

Кози в господарствах України в основному молочного та комбінованого напрямів продуктивності з середньодобовим надоєм 3,5-8,0 л. Продуктивність "місцевих" кіз з середньодобовим надоєм 2,5-5,0 л поступається породистим (табл. 1).

Таблиця 1. Продуктивність кіз в господарствах України

Показник	Продуктивність кіз	
	зааненська порода	"місцеві" кози
Жива маса цапів, кг	70-120	50-80
Жива маса маток, кг	50-60	40-55
Тривалість лактації, днів	210-300	180-250
Надій молока за лактацію, кг	550-900	350-550
Вміст жиру в молоці, %	3,3-4,5	2,8-3,8

Як бачимо, в даний час найпопулярнішою серед козівників є зааненська порода, яку використовують для підвищення молочної продуктивності кіз. Поголів'я цієї породи в Україні сформоване з генотипів, завезених з країн Європи. В результаті обміну племінним матеріалом між господарствами популяція тварин має ознаки екстер'єру та рівень продуктивності, які відрізняються від вихідних форм. Враховуючи різноманітність природно-кліматичних зон України необхідно мати більше районованих порід для чистопородного

розведення та схрещування. У світі надзвичайно велика кількість молочних порід кіз. За результатами аналізу досвіду у молочному козівництві визначено чотири перспективних для України порід кіз: зааненська, альпійська, тоггенбургська, англо-нубійська та похідні від них європейські породи та типи.

Стандартом молочної продуктивності обраних порід слід приймати вимоги I класу шкали для оцінки козематок за окремими лактаціями, а для помісних тварин вимоги I класу для помісних (Iп), що відповідає вимогам II класу для чистопородних (табл. 2).

Таблиця 2. Шкала для оцінки козематок за надоєм та вмістом жиру і білка в молоці

Порода	Клас	Надій, кг				Вміст у молоці, %	
		Перша	Друга	третья	четверта і старше	жиру	білка
Зааненська	еліта	680	730	770	850	3,6	3,1
	I (еп)	630	680	720	800	3,4	2,9
	II (Iп)	580	630	670	750	3,3	2,8
	III (IIп)	540	590	630	700	3,2	2,7
Альпійська	еліта	650	700	750	800	3,8	3,2
	I (еп)	600	650	700	750	3,6	3,1
	II (Iп)	550	600	650	700	3,4	2,9
	III (IIп)	500	550	600	650	3,2	2,7
Тоггенбургська	еліта	600	650	700	750	3,9	3,1
	I (еп)	550	600	650	700	3,7	2,9
	II (Iп)	500	550	600	650	3,5	2,7
	III (IIп)	460	510	560	610	3,3	2,6
Англо-нубійська	еліта	550	580	610	650	5,1	3,1
	I (еп)	500	530	560	600	5,0	3,0
	II (Iп)	450	480	510	550	4,8	2,8
	III (IIп)	400	440	480	510	4,5	2,7

Вимоги до рівня надою козематок відповідного класу розроблено для першої, другої, третьої, четвертої і старше лактацій з урахуванням продуктивності та біологічних особливостей кіз.

Так, найвищі вимоги до рівня надою встановлені для зааненсь-

кої породи, а вмісту жиру та білка– для англо-нубійської.

Особливу увагу слід звернути на стандарти продуктивності, тобто вимоги I класу (рис. 1).

Закономірно в Інструкції передбачено зростання продуктивності з віком. Так, найвищі вимоги стандарту встановлені для зааненської породи в усі вікові періоди, дещо поступається їй за надоєм альпійська, ще більше тоггенбургська і найнижчі вимоги до надою англо-нубійської породи.

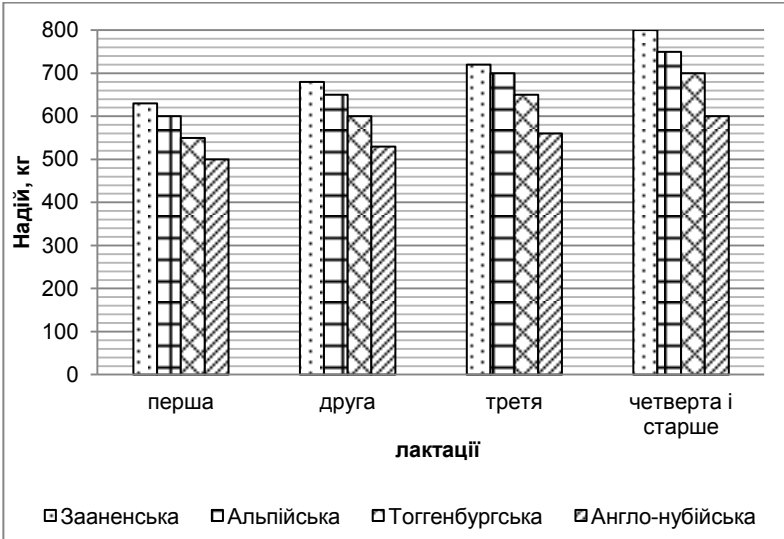

Рис. 1. Стандарт кіз молочних порід за надоєм

Згідно вимог зростання рівня надою з кожною наступною лактацією складатиме 5-10 %.

На основі вимог до надою та вмісту жиру та білка в молоці визначили стандарти за кількістю отриманого жиру та білка в молоці за лактацію (табл. 3).

За вимогами кількості молочного жиру перевагаочевидна перевага надається англо-нубійській породі, що безпосередньо витікає з його високого вмісту в молоці, та впливає на її популярність серед козівників. За вмістом молочного білка найвищі вимоги ставляться до зааненської породи.

Таблиця 3. Шкала для оцінки козематок за кількістю молочного жиру і білка за лактацію

Порода	Клас	Молочний жир, кг				Молочний білок, кг			
		Перша	друга	Третя	четверта і старше	перша	друга	третя	четверта і старше
Зааненська	еліта	24	26	28	31	20	22	23	26
	I (еп)	21	23	24	27	18	19	20	22
	II (Іп)	19	21	22	25	15	16	17	20
	III (ІІп)	17	19	20	22	15	16	17	19
Альпійська	еліта	25	27	29	30	21	22	24	26
	I (еп)	22	23	25	27	19	20	22	23
	II (Іп)	19	20	22	24	16	17	19	20
	III (ІІп)	16	18	19	21	14	15	16	18
Тоггенбургська	еліта	23	25	27	29	19	20	22	23
	I (еп)	20	22	24	26	16	17	19	20
	II (Іп)	18	19	21	23	14	15	16	18
	III (ІІп)	15	17	18	20	12	13	15	16
Англо-нубійська	еліта	28	30	31	33	17	18	19	20
	I (еп)	25	27	28	30	15	16	17	18
	II (Іп)	22	23	24	26	13	13	14	15
	III (ІІп)	18	20	22	23	11	12	13	14

Висновки. Розроблені мінімальні вимоги Інструкції з бонітування кіз молочних порід щодо молочної продуктивності чотирьох основних порід на основі багатьох врахованих факторів дозволять ефективно проводити селекцію на підвищення продуктивності, удосконалювати і покращувати породи кіз в Україні та об'єктивно проводити оцінку тварин.

Список використаної літератури

1. Бабін О. Чому Європа розвиває козівництво // газета "Земля моя кормилиця" – 2013 р. – № 4 (682). – С. 6.
2. Бікше Інес. Програма селекційної роботи в козівництві на 2012-2017 рр. Ферма «Бабині кози». [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://babynikozy.com.ua/>

3. Державний комітет статистики України. Держкомстат. Госкомстат України. Ukraine statistics. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Інструкція з бонітування великої рогатої худоби молочних і молочно-м'ясних порід; Інструкція з ведення племінного обліку у молочному і молочно-м'ясному скотарстві. – К.: "ППНВ", 2004. – 76 с.

5. Інструкція з бонітування овець; Інструкція з ведення племінного обліку у вівчарстві та козівництві; Нормативне виробничо-практичне видання. – Київ: Держ. Наук. вироб. Концерн "Селекція", 2003. – 156 с.

6. Інструкція з бонітування племінних коней. Інструкція з ведення племінного обліку у конярстві. Положення про централізований племінний облік у конярстві. – К.: Арістей, 2007. – 108 с.

7. Інструкція з бонітування свиней; Інструкція з ведення племінного обліку у свинарстві. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2003. – 64 с.

FAO 2015. FAOSTAT. [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://faostat3.fao.org/faostat-gateway/go/to/home/E>